

Austatud lugeja,

Kui ajakirja „Juridica“ lugeja otsib sellest numbrist juba ammu end tuntuks kirjutanud autorite nimesid, siis peab ta pettuma. Ta leiab neid nimesid küll ehk joonealustes viidetest, kuid reeglina mitte selle numbriga autorite hulgast.

Tähendab see aga vaid üht – hea tava kohaselt on kätte jõudnud järg avaldada õigusteaduskonna värskete lõpetajate artikleid. Sellest peaks ammune lugeja aga juba teadma järeldada, et oodata on uusi teemasid, huvitavaid käsitusi ja julgeid mõtteid.

Enamik selle numbriga teemasid on juhtunud olema avalik-õiguslikud. Sellest võib teha erinevaid järeldusi, kuid üks on selge – vastseid lõpetavaid huvitavaid riigi ja ühiskonnaga seotud teemad ning nad on valmis nende küsimustega põhjalikult tegelema. Seega ei saa mitte kõigi lõpetajate pilgud olla suunatud erasektorisse, nagu vahel liigagi tihti ehk arvatakse.

Avalikust ja erasektorist rääkides käsitletakse neid sageli vastanditena, unustades, et mõlemad on ühe terviküsteemi koostisosad. Vastanditena on need mõisted läinud käibele ka seoses õigusharidusega. Ehkki käesoleva numbriga autorid on oma hariduse omandanud enamalt jaolt õppemaksuvabalt, on jätkuvalt terav küsimus, kas riik peaks finantseerima vaid avaliku sektori töötajate koolitamist.

Ühelt poolt on küsimuseasetus mõistetav – võib ja tulebki küsida, kas ühiskond peaks maksma kinni tulevikus ehk üpriski suurt sissetulekut omava juristi koolitamise. Kuid sellele küsimusele vastamine ei olegi ehk nii lihtne, kui esmapilgul võib paista.

Nii tuleb õigushariduse tasuliseks muutmise puhul arvestada sellega, et osadele andekatele noortele võib õigusharidus selle tasuliseks muutumisel jäädagi kättesaamatuks. On käibetõde, et me oleme väike riik, et meid on väga vähe. Me peame arvestama, et väikese rahvuse puhul ei tähenda ühe oma valdkonna korüfee mitesündimine seda, et meil saab olema mõni teine vastav korüfee. Kedagi ei pruugi olla.

Samuti ei tohi tasulise hariduse puhul kahe silma vahele jätta asjaolu, et väga suur hulk üliõpilasi võib äraelamiseks olla sunnitud ülikooli kõrvalt tõsiselt töötama. Kui õppimisele eelistatakse töö tegemist, siis tähendab see prioriteedi muutust. Kui prioriteet küll ei muutu, kuid pärast tööpäeva lihtsalt ei suudeta õppida, tähendab see ressursi kaotust. Kokkuvõttes toovad mõlemad kaasa saadava õigushariduse kvaliteedi üldise languse. Kui ühiskond loodab, et see kvaliteedilangus jääb vaid ebapädeva juristi enda mure tasandile, siis on see enesepettus.

Unustada ei tohiks ka turumehhanisme. On mõistetav, et jurist, kes on enese koolitamise eest pidanud maksma kopsaka rahasumma, tahab selle raha tagasi teenida. See aga võib tähendada õigusteenuse hinnatõusu. Seega jah, ühiskond ei pruugi maksta õigusharidust kinni riigieelarve kaudu, kuid see ei tähenda mittemaksmisest. Igaüks hakkab seda tegema vahetult ise, kui on vajadus juristi poolt pöörduda. Ja kui selleks puudub raha, siis ei saagi pöörduda. Kui paljud taolise reformi järel enam juristi abile loota ei saa ja palju see ühiskonnale maksma läheks, selles tuleks proovida selgusele jõuda enne vastavate otsuste tegemist.

Õigushariduse tasulisusega seotud tahke on veel palju. Üks on aga selge – lihtsaid vastuseid pole. Kuid küsimused vajad otsustamist ja vastata tuleb. Jääb vaid loota, et otsuse langetamisele eelneb võimalikke tagajärgede põhjalik analüüs.

Katrin Prükk

